

علویان ترکیه
ارزیابی وضعیت اجتماعی و سیاسی

مؤلف:
الیاس واحدی

مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات
بین‌المللی ابرار معاصر تهران

مرشنامه	واحدی، الیاس، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	علویان ترکیه: ارزیابی وضعیت اجتماعی و سیاسی
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	۳۱۶ص: مصور، جدول
فروست	انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۴۰۱
شابک	۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۲۶ - ۲۲۸ - ۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبای مختصر
یادداشت	فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nli.ir قابل دسترسی است.
یادداشت	کتابنامه
شماره کتاب‌شناسی ملی	۳۸۱۵۸۶۴

انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران؛ ۴۰۱

تهران: صندوق پستی ۳۸۴۹ - ۱۵۸۷۵، تلفن: ۷ - ۸۸۷۵۶۲۰۳، نمابر: ۸۸۵۰۰۲۵۰

نشانی اینترنت: www.tisri.org، پست الکترونیک: info@tisri.org

علویان ترکیه: ارزیابی وضعیت اجتماعی و سیاسی

نظارت و اجرا: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

مؤلف: الیاس واحدی

صفحه‌آرا: منصوره سعادت

چاپ نخست: اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

چاپ و صحافی: باقری

کد بازیابی در کتابخانه دیجیتال دی: 44B49A0

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۲۶ - ۲۲۸ - ۸

شمارگان: ۱۲۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

همه حقوق محفوظ است.

پیشگفتار ناشر

علویان ترکیه از گروه‌های مذهبی پرجمعیت در جمهوری ترکیه هستند که به سبب پیوند فرهنگی عمیق با تصوف و عرفان اسلامی و دوستی قلبی با ائمه اطهار علیهم السلام و نیز قرار گرفتنشان در داخل جغرافیای شیعه - به رغم تفاوت‌های زیادی که با شئون مذهب تشیع دارند - از نظر فرهنگی و سیاسی برای جمهوری اسلامی ایران حائز اهمیت وافری هستند. قرارگیری این جامعه مذهبی در سرزمین ترکیه نیز به جهت همسایگی و اشتراکات دینی و فرهنگی گسترده با ایران بر اهمیت جامعه علویان ترکیه در نگاه هر ایرانی می‌افزاید. پیشینه علوی‌گری در آناتولی مملو از رویدادهای متعددی است که تاریخ مشترک ایران و ترکیه محسوب می‌شوند. ظهور علوی‌گری در سرزمین ترکیه از زمانی که ایران و ترکیه تحت لوای ترکان سلجوقی یک واحد سیاسی محسوب می‌شدند، آغاز شده و در دوره سلاجقه روم و عثمانی‌ها با محدودیت‌های فراوانی همراه شد و در دوره جمهوریت و تأسیس ترکیه نوین، این جامعه دوباره فرصت احیاء پیدا کرد که دوره کنونی علوی‌گری در ترکیه به رغم فرازونشیب‌هایی که پس از تأسیس جمهوری ترکیه پشت سر گذاشته شده، در واقع ادامه علوی‌گری دوره جمهوریت است. با این تفاوت که در اوضاع کنونی خودآگاهی و هویت‌خواهی علویان به یک مطالبه جدی تبدیل شده است و می‌تواند بر جریانات و معادلات سیاسی داخل ترکیه و منطقه خاورمیانه تأثیرگذار باشد. از این رو آشنایی عمیق‌تر با جامعه علویان ترکیه و شناخت ابعاد مختلف اجتماعی و سیاسی جریان علوی‌گری در این کشور ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

در بررسی ادبیات موجود در زمینه علویان ترکیه این واقعیت آشکار می‌شود که در جمهوری اسلامی ایران، علوی‌گری اغلب از منظر تاریخی و اعتقادی مورد

کنکاش قرار گرفته است و ابعاد و برایندهای سیاسی این جریان آیینی و فرهنگی در حد ذکر روند کلی ارزیابی شده است. تلقی افکار عمومی ایران در مورد علویان ترکیه این است که اینها گروهی شیعه هم عقیده با شیعیان ایرانی و دارای گرایش مثبت نسبت به ایران هستند و در داخل ترکیه با تبعیض‌های متعدد مذهبی و سیاسی روبه‌رو هستند، در حالی که ارزیابی عملکرد تشکلهای علوی و دیدگاه‌های نخبگان آنها نشان می‌دهد که روابط پیچیده‌ای بین گروه‌های مختلف علوی و بین علویان با جریان‌های مختلف مذهبی و سیاسی ترکیه حاکم است و به این سادگی نمی‌توان درباره وضع علویان و ماهیت علوی‌گری در ترکیه حکم صادر کرد.

آنچه در این کتاب خواهد آمد، توجهی اساسی به ابعاد سیاسی و اجتماعی علوی‌گری در ترکیه در کنار پرداختن به پیشینه تاریخی و اعتقادات علویان است. در استفاده از منابع سعی شده است از منابع فارسی، ترکی (منابع خود علویان، منابع جامعه اهل سنت و دیدگاه‌های مستقل) و منابع غربی استفاده شود و در فصول مختلف کتاب بعد از ذکر مطالب استفاده‌شده از منابع مختلف، سعی شده است، نوعی جمع‌بندی غیرمستقیم و بسیار اجمالی از محتوای منابع مختلف ارائه شود تا خوانندگان گرامی تصویر کلی و تقریباً یکپارچه‌ای از موضوع مورد بحث به دست آورند.

موسسه تهران امید دارد این تلاش پژوهشی، برای علاقه‌مندان به این عرصه سودمند بوده و جامعه کارشناسی کشور با شناخت بیشتر نسبت به بازیگران مختلف و متعدد فضای سیاسی منطقه، از این آگاهی‌رشدیافته در جهت ارتقای هوشمندانانه مولفه‌های امنیت ملی کشور بهره‌برند.

معاونت پژوهشی

مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات

بین‌المللی ابرار معاصر تهران

فهرست مطالب

فصل اول: تاریخچه علوی گری در جهان و ترکیه	۱۱
عصیان بابایی ها؛ زیربنای تاریخ علویان در ترکیه	۱۲
نقش صفویان در توسعه علوی گری در ترکیه	۱۸
علویان بعد از تأسیس جمهوری ترکیه	۲۲
فصل دوم: اطلاعات سرزمینی علویان ترکیه	۲۵
جمعیت علویان	۲۵
اطلاعات پایه پیروان ادیان و مذاهب مختلف در ترکیه	۲۵
توزیع جغرافیایی جمعیت علویان	۲۹
فصل سوم: عقاید علویان	۳۹
آشنایی با عقاید علویان	۳۹
شباهت های عقاید علویان با آیین های باستانی ترکان	۴۵
شباهت های عقاید علوی گری با ادیان زرتشتی و بودائیسیم	۴۷
فصل چهارم: گرایش های رایج در بین علویان ترکیه	۴۹
گرایش های مذهبی و ایدئولوژیک	۴۹
گرایش های اجتماعی - فرهنگی	۶۶
دادگاه های مردمی در بین علویان	۷۱

۷۲.....	خانه‌های جم مهم‌ترین مراکز تجمع علویان
۷۵.....	گرایش‌های سیاسی
۷۵.....	سیاست داخلی و احزاب سیاسی ترکیه
۷۶.....	گرایش علویان به جریان سیاسی چپ
۷۹.....	علویان و احزاب سیاسی قوم‌مدار
۸۳.....	علویان و جریان‌های اسلام‌گرا
۸۸.....	طرح گشایش علوی
۹۳.....	سیاست خارجی

۱

۹۵.....	فصل پنجم: علویان ترکیه و مذاهب و فرقه‌های اسلامی دیگر
۹۵.....	علویان و شیعیان جعفری در ترکیه
۹۵.....	وضعیت شیعیان در ترکیه
	دیدگاه‌ها و نحوه تعامل علویان ترکیه با علویان سایر کشورها
۱۱۱.....	(نُصیری‌های سوریه)
۱۱۵.....	نُصیری‌ها از دیدگاه خودشان
۱۱۶.....	نحوه تعامل علویان در ترکیه و سوریه
۱۱۸.....	علویان ترکیه و اهل سنت

۱۲۷.....	فصل ششم: قدرت سیاسی علویان در ترکیه
۱۲۷.....	قوه مجریه و قضائیه
۱۲۸.....	علویان در قوه مقننه ترکیه
	نخبگان علوی صاحب نفوذ در ساختار حکومت
۱۲۹.....	و شخصیت‌های مؤثر علوی
۱۲۹.....	کمال کلیچ دار اوغلو
۱۳۱.....	عزال‌الدین دوغان
۱۳۴.....	حسین آی گون

فصل هفتم: قدرت اجتماعی - فرهنگی علویان در ترکیه ۱۳۷

نهادهای مدنی ۱۳۷

ارزیابی عمومی نهادهای علوی ۱۳۷

معرفی نهادهای علوی مهم ۱۴۴

نهادهای فرادستی و شبکه‌ای ۱۴۴

فدراسیون علوی - بکتاشی ۱۴۴

فدراسیون بنیادهای علوی ۱۴۷

فدراسیون انجمن‌های فرهنگی علوی ۱۴۸

بنیاد شاه کولو سلطان در استانبول ۱۴۹

بنیاد و انجمن کاراجا احمد سلطان در استانبول ۱۴۹

انجمن فرهنگی و خانه جم اریکلی بابا در استانبول ۱۵۲

خانه جم و انجمن فرهنگی غریب‌ده در استانبول ۱۵۳

بنیاد و انجمن فرهنگی هوپیار سلطان در استانبول ۱۵۵

انجمن فرهنگی - آموزشی علوی - بکتاشی چراغ ۱۵۷

مرکز فرهنگی پیر سلطان ابدال ۱۵۸

مرکز فرهنگی حاجی بکتاش ولی ۱۵۹

نهادهای علوی خارج از جمهوری ترکیه ۱۶۳

سایر نهادها و تشکلهای علوی ۱۶۴

رسانه‌های علویان ۱۶۵

مراکز انتشاراتی (انتشارات اختصاصی علویان و انتشاراتی

که کتاب‌های متعددی در زمینه حمایت از

علوی‌گری منتشر کرده‌اند) ۱۶۵

فصل هشتم: قدرت اقتصادی علویان ترکیه ۱۶۷

بررسی وضعیت اقتصادی مناطق علوی‌نشین ۱۶۷

نهادهای و بنگاه‌های وابسته و حامی علویان ترکیه ۱۷۰

فصل نهم: شناخت برخی طریقت‌های علوی در ترکیه ۱۷۵

بکناشی‌گری ۱۷۵

تخته‌جی‌گری / تخته‌جی‌ها ۱۷۷

فصل دهم: جنبش‌های علوی در ترکیه ۱۸۱

برخی از مهم‌ترین جنبش‌های علوی ۱۸۳

جنبش‌های قبل از جمهوریت ۱۸۳

جنبش‌های بعد از تأسیس جمهوری ترکیه ۱۸۶

فصل یازدهم: جمهوری اسلامی ایران و علویان ترکیه ۱۹۵

زمینه‌های دینی - مذهبی ۱۹۵

زمینه‌های ایدئولوژیک ۱۹۶

زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی ۱۹۷

زمینه‌های سیاسی ۱۹۸

منابع ۲۰۳